

POLITIKE
EUROPSKE UNIJE

Izgradnja
svijeta kakav
nam se sviđa,
s klimom
kakva nam se
sviđa

Klimatska akcija

Gospodarstvo s niskim udjelom ugljika
potiče gospodarski rast i otvara radna
mjest

POLITIKE EUROPSKE UNIJE

Ova publikacija dio je serije kojom se objašnjava što EU poduzima u različitim područjima politika, zašto je uključen u ta područja i koji su rezultati.

Publikacije možete pronaći na internetskim stranicama:

http://europa.eu/pol/index_en.htm

<http://europa.eu/!wT73dg>

Kako funkcionira Europska unija
Europa u 12 lekcija
Europa 2020.: Europska strategija rasta
Osnivači EU-a

Bankarstvo i financije
Borba EU-a protiv prijevara i korupcije
Carine
Digitalna agenda za Europu
Ekonomska i monetarna unija i euro
Energija
Granice i sigurnost
Humanitarna pomoć i civilna zaštita
Istraživanje i inovacije
Javno zdravstvo
Klimatska akcija ✕
Kultura i audiovizualna djelatnost
Međunarodna suradnja i razvoj
Migracije i azil
Obrazovanje, osposobljavanje, mladi i sport
Okoliš
Oporezivanje
Poduzetništvo
Poljoprivreda
Pomorstvo i ribarstvo
Potrošači
Pravosuđe, građanstvo, temeljna prava
Promet
Proračun
Proširenje
Razvoj i suradnja
Regionalna politika
Sigurnost hrane
Trgovina
Tržišno natjecanje
Unutarne tržište
Vanjski poslovi i sigurnosna politika
Zapošljavanje, socijalna pitanja i uključivanje

SADRŽAJ

Zašto nam je potrebna europska klimatska politika	3
Koji je pristup EU-a	7
Od čega se sastoji europska klimatska politika	11
Izgledi	15
Više o temi	16

Politike Europske unije: Klimatska akcija

Europska komisija
Glavna uprava za komunikaciju
Informiranje građana
1049 Bruxelles
BELGIJA

Rukopis ažuriran u studenome 2014.

Naslovnica i slika na stranici 2.:
© iStockphoto/Leonid Spektor

16. str. – 21 × 29,7 cm
ISBN 978-92-79-41348-3
doi:10.2775/84911

Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2014.

© Europska unija, 2014.

Umnožavanje je dopušteno. Za svaku uporabu ili umnožavanje pojedinačnih fotografija dopuštenje treba zatražiti izravno od nositelja autorskih prava.

Zašto nam je potrebna europska klimatska politika

Zemljina se klima mijenja. Prosječna globalna temperatura je u porastu zbog povećanja količine stakleničkih plinova koje čovjek proizvodi svojim djelovanjem. Ti plinovi propuštaju Sunčevu energiju, ali sprječavaju oslobađanje topline iz atmosfere.

Više temperature imaju dosad nezabilježene posljedice diljem svijeta. Izazivaju otapanje ledenjaka i povišenje razina mora. Donijele su poplave i suše u regije u kojima dotad nije zabilježena takva ekstremna klima. Ti neuobičajeni vremenski uvjeti imaju sve jači utjecaj na naša gospodarstva, okoliš, zdravlje i svakodnevni život.

Staklenički plinovi

Staklenički se plinovi zovu tako jer zadržavaju Sunčevu toplinu u atmosferi na isti način na koji je staklenici zadržavaju s pomoću stakla. Koncentracija najvažnijeg stakleničkog plina ugljikova dioksida (CO_2) u atmosferi je sada na najvišoj razini u posljednjih 800 000 godina.

Svjetski sporazum poznat pod nazivom Kyotski protokol trenutno u razvijenim zemljama ograničava emisije sedam stakleničkih plinova:

- ugljikova dioksida (CO_2): emitira se izgaranjem fosilnih goriva, drva i drugih tvari sastavljenih od ugljika, a apsorbiraju ga biljke i drveće,
- metana (CH_4): oslobađa se iz vrlo raznolikih prirodnih izvora i ljudskih djelatnosti, uključujući proizvodnju fosilnih goriva, uzgoj stoke, uzgoj riže i gospodarenje otpadom,
- dušikovog oksida (N_2O): izvori su emisije gnojiva, izgaranje fosilnih goriva i kemijska industrija koja u proizvodnji rabi dušik,
- četiri vrste fluoriranih plinova razvijenih posebno za industrijsku uporabu: fluorougljikovodici (HFC), perfluorougljici (PFC), sumporov heksafluorid (SF_6) i dušikov trifluorid.

Globalno zatopljenje odgovorno je za otapanje polarnoga ledenog pokrova, podizanje razine mora i smanjenje veličine ledenjaka.

U tijeku su međunarodni pregovori za novi globalni sporazum. Taj je sporazum predviđen za 2015. Europska unija želi novi, ambiciozan, obuhvatan i pravno obvezujući protokol u okviru kojega bi bili obuhvaćeni svi sudionici.

Neke posljedice klimatskih promjena

- *Povišenje razina mora prijete niskim otočnim državama i obalnim zajednicama.*
- *Ekstremni vremenski uvjeti ugrožavaju proizvodnju hrane, osobito u najsiriromašnijim zemljama u razvoju.*
- *Valovi vrućina tijekom proteklog desetljeća izazvali su desetke tisuća preuranjenih smrti u Europi.*
- *Nestašice vode i hrane mogu izazvati regionalne sukobe, glad i izbjegličke valove.*
- *Neke biljne i životinjske vrste suočit će se s povećanim rizikom od izumiranja.*
- *Procjenjuje se da će trošak neprilagodbe klimatskim promjenama do 2020. u cijeloj Europskoj uniji biti najmanje 100 milijardi eura godišnje.*

Televizija nam u domove često donosi snimke događaja izazvanih klimatskim promjenama bez obzira na to gdje se zbivaju. No ono što nije odmah tako očito dodatno je opterećenje zdravstvenih službi i osnovne infrastrukture zbog klimatskih promjena te sve veće političke i sigurnosne napetosti zbog ograničenih prirodnih izvora kao što je voda. Globalno zagrijavanje nije ograničeno samo na otapanje ledenog pokrova i polarne medvjede. Ono utječe na ovaj i buduće naraštaje.

Važnost znanosti

Klimatske promjene mogu predstavljati emotivni problem. Neki negiraju njihovo postojanje i ustrajno tvrde da nema potrebe za promjenama u politici i ponašanju radi smanjenja emisija stakleničkih plinova. Takvo mišljenje zanemaruje zaključke većine svjetskih znanstvenika koji se bave klimom: njih 97 % slaže se da se klima mijenja i da te promjene izazivaju ljudi svojim aktivnostima zbog kojih se emitiraju staklenički plinovi, kao što su izgaranje fosilnih goriva – ugljena, nafte i plina – i deforestacija. Taj zaključak odražava se i u međunarodno priznatim znanstvenim procjenama Međuvladina panela o klimatskim promjenama (IPCC-a), u okviru kojega surađuju vodeći svjetski stručnjaci za znanost o atmosferi.

Međuvladin panel o klimatskim promjenama (IPCC)

IPCC, koji je 1988. godine uspostavljen Programom Ujedinjenih naroda za okoliš i Svjetskom meteorološkom organizacijom, glavno je međunarodno tijelo za znanstvenu procjenu klimatskih promjena i njihovih mogućih ekoloških i društveno-gospodarskih utjecaja. IPCC temelji svoje procjene na desecima tisuća stručno recenziranih istraživanja znanstvenika iz cijelog svijeta.

Prosječna površinska temperatura u svijetu se od 1880. povišala za otprilike 0,8 °C, no europsko se kopno zagrijalo i više, za nekih 1,4 °C. Znanstveni dokazi ukazuju na to da bi u globalnom okolišu, premaši li globalno prosječno zatopljenje 2 °C u odnosu na predindustrijsko doba (ili za oko 1,2 °C u odnosu na današnju razinu), moglo doći do nepovratnih i mogućih katastrofalnih promjena.

Čak 13 od 14 najtoplijih godina zabilježeno je u ovom stoljeću. Nove analize pokazuju da trenutačne akcije vlada diljem svijeta nisu dovoljne da bi se do kraja ovog stoljeća spriječilo zatopljenje od više od 3 °C, a nije isključen ni porast temperature od 4 °C pa čak ni 6 °C.

Obnovljivi izvori energije pružaju ekološke i ekonomske koristi.

EU već dugo zagovara ograničavanje globalnog zatopljenja na najviše 2 °C. Taj imperativ sad prepoznaje i međunarodna zajednica. EU temelji svoje politike na čvrstim znanstvenim dokazima. Unija vjeruje da vlastitim primjerom može voditi globalne akcije za suzbijanje klimatskih promjena putem obvezujućih ciljeva za države članice i inicijativa kao što je Sustav trgovanja emisijama (ETS).

EU je između 1990. i 2012. smanjio vlastite emisije stakleničkih plinova za 19 %, dok je gospodarstvo poraslo za 45 %. Kao rezultat toga, intenzitet emisija stakleničkih plinova (omjer emisija po jedinici BDP-a) EU-a smanjen je gotovo upola u tom razdoblju. Razdvajanje, tj. razbijanje veze između gospodarskog rasta i povećanih emisija dogodilo se u svim državama članicama.

Rana akcija potiče gospodarstvo

Zadržavanje globalnog zatopljenja ispod praga od 2 °C tehnološki je isplativo, a ekonomski pristupačno. Što se mjere prije donesu, bit će djelotvornije i jeftinije. Zbog toga EU i dalje provodi politike klimatske akcije unatoč gospodarskoj krizi i njezinu pritisku na državne financije. Strukturne politike provedene u području klime i energije znatno su pridonijele smanjenju emisija EU-a u razdoblju od 2005. Gospodarska kriza pridonijela je smanjenju emisija za manje od polovice u razdoblju od 2008. do 2012.

Osim toga, rana akcija s ciljem razvoja niskougljičnog gospodarstva pridonosi otvaranju radnih mjesta i rastu jer potiče inovacije u čistim tehnologijama, kao što su obnovljiva energija i energetska učinkovitost. To „zeleno gospodarstvo” nije samo jedno od područja koja najviše obećavaju u smislu otvaranja radnih mjesta nego i jača energetska sigurnost Europe te smanjuje uvoz smanjenjem ovisnosti o uvezenoj nafti i plinu.

Poticanje otvaranja radnih mjesta

Zabilježeno je otvaranje znatnog broja novih radnih mjesta u sektoru okolišno prihvatljivih roba i usluga, koja su često označena kao „zelena radna mjesta” – čak i za vrijeme gospodarske krize. Zaposlenost u EU-u povećala se s 3 na 4,2 milijuna između 2002. i 2011., što uključuje povećanje za 20 % u recesijskim godinama. U srpnju 2014., Europska komisija iznijela je plan o daljnjem maksimalnom povećanju radnih mogućnosti u „zelenim sektorima”.

Klimatske promjene nalažu međunarodni odgovor

Međunarodna je akcija nužna jer klimatske promjene ne poznaju nacionalne granice. EU je dao bitan doprinos razvoju Okvirne konvencije UN-a o klimatskim promjenama, potpisane 1992. i Kyotskom protokolu iz 1997., koji ograničava emisije stakleničkih plinova iz razvijenih zemalja.

No danas više od polovice svjetskih emisija potječe iz zemalja u razvoju. Međunarodna zajednica stoga u okviru UN-a sastavlja novi sporazum o klimi koji će na akciju obvezati sve nacije. Njegovo donošenje predviđeno je za 2015., a stupanje na snagu 2020.

Uloga Europske komisije u suzbijanju klimatskih promjena obuhvaća:

- razvoj i provedbu klimatske politike i strategije EU-a,
- predstavljanje EU-a u međunarodnim pregovorima o klimi zajedno s Predsjedništvom Vijeća EU-a,
- provedbu Sustava trgovanja emisijama EU-a (ETS),
- praćenje provedbe ciljeva smanjenja emisije zemalja EU-a u sektorima izvan ETS-a,
- promicanje prijelaza na gospodarstvo s niskim udjelom ugljika koje se temelji na čistim tehnologijama,
- provedbu strategije EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama i potporu aktivnostima država članica na tom području,
- upravljanje proračunom EU-a, od kojega je 20 % rezervirano za potporu klimatskoj akciji.

Koji je pristup EU-a

EU dosljedno određuje ritam suzbijanja klimatskih promjena i potiče prijelaz na gospodarstvo s niskim udjelom ugljika. Njegovi napori na tom području počeli su još 1990., kada se EU obvezao na stabilizaciju emisija ugljikova dioksida (CO₂) na razinama iz te godine do 2000., što je postignuto. Otad je Unija donijela niz političkih mjera s ciljem smanjenja emisija stakleničkih plinova, mnoge od njih putem Europskog programa za klimatske promjene, uspostavljenog 2000. Države članice uz to poduzimaju specifične akcije na nacionalnoj razini.

Čelnici EU-a neke su od najambicioznijih ciljeva u vezi s klimom i energijom postavili za 2020., a EU je prva regija na svijetu koja je radi osiguranja njihova postizanja donijela obvezujuće propise.

U listopadu 2014. čelnici EU-a pojačali su svoje nastojanje da gospodarski i energetske sustav Europske unije učine konkurentnijim, sigurnijim i održivijim donošenjem klimatskog i energetske okvira do 2030.

Za dugoročno razdoblje do 2050. EU je postavio ambiciozne ciljeve smanjenja emisija.

© iStockphoto/Teun van den Dries

Alternative fosilnim gorivima mogu doprinijeti postizanju klimatskih ciljeva EU-a.

Strategija 2020.

Suzbijanje klimatskih promjena jedna je od pet naslovnih tema dalekosežne strategije Europa 2020. za inteligentan, održiv i inkluzivan razvoj. Njezinim se specifičnim ciljevima želi osigurati da se do 2020. emisije stakleničkih plinova u EU-u smanje za 20 %, da 20 % energije potječe iz obnovljivih izvora i da se energetska učinkovitost poboljša za 20 %.

Prva su dva cilja provedena putem obvezujućeg „klimatskog i energetske paketa” zakonodavstva koji je stupio na snagu u lipnju 2009.

Tim zakonodavstvom postavljeni su obvezni nacionalni ciljevi za obnovljivu energiju koji odražavaju različite početne položaje država članica i potencijal za povećanje proizvodnje iz obnovljivih izvora, kao i za emisije iz sektora koje nisu pokrivene Sustavom trgovanja emisijama EU-a.

Nacionalni ciljevi za energiju iz obnovljivih izvora za 2020. kreću se u rasponu od 10 % za Maltu, zemlju u kojoj je sektor obnovljive energije u začetku, do 49 % za Švedsku, zemlju s naprednim sektorom koji se temelji na bioenergiji i snazi vode. Postizanjem tih nacionalnih ciljeva zajedno će se postići cilj od 20 % za cijeli EU, čime će se znatno povećati prosječan udio obnovljive energije u ukupnoj potrošnji energije s 12,5 %, koliko je iznosio 2010.

Zakonodavstvo kojim su postavljeni neobvezujući nacionalni ciljevi za poboljšanje energetske učinkovitosti doneseno je 2012.

Izbjegavanje i prilagodba

Ublažavanje znači smanjenje ili ograničavanje emisija stakleničkih plinova.

Prilagodba znači poduzimanje akcije za jačanje otpornosti društva na klimatske promjene i smanjenje njihovih negativnih utjecaja na najmanju moguću mjeru.

Okvir 2030.

Integrirani okvir za klimatsku i energetska politiku za razdoblje od 2020. do 2030. potreban je radi osiguranja regulatorne sigurnosti za investitore i koordiniranog pristupa među državama članicama.

Okvirom, koji su u listopadu 2014. donijeli čelnici EU-a, poticat će se kontinuirani napredak prema niskougljičnom gospodarstvu te će služiti kao potvrda ambicije EU-a u međunarodnim pregovorima o klimi. Cilj mu je izgraditi energetska sustav kojim se osigurava energija po dostupnim cijenama za potrošače, povećava sigurnost opskrbe energijom u EU-u, smanjuje naša ovisnost o uvozu energenata, smanjuju naše emisije stakleničkih plinova te stvaraju nove mogućnosti za zeleni rast i otvaranje novih radnih mjesta.

Središnji dio okvira čini obvezujući cilj EU-a u smislu smanjenja domaćih emisija stakleničkih plinova za najmanje 40 % ispod razine iz 1990. do 2030. Dobro funkcionirajući reformirani sustav EU-a trgovanja emisijama pokazuje se kao glavni instrument za postizanje ovog cilja.

Obnovljivi izvori energije nužni su za prijelaz na konkurentan, siguran i održiv energetska sustav. Čelnici EU-a usuglasili su se oko cilja da se udio obnovljivih izvora energije u ukupnoj potrošnji energije EU-a poveća za najmanje 27 % do 2030.

Na kraju, energetska učinkovitost ključna je komponenta okvira 2030. Čelnici EU-a založili su se za indikativni cilj od 27 % za energetska uštede do 2030. koji treba ostvariti na ekonomičan način te pri tome u potpunosti poštovati djelatnost sustava EU-a trgovanja emisijama u pridonosenju općim klimatskim ciljevima. Ovaj će se cilj preispitati 2020. uzimajući u obzir cilj od 30 %.

Ciljevi za 2050.

Kako bi dao vlastiti doprinos zadržavanju globalnog zatopljenja ispod razine od 2 °C, EU se do 2050. obvezao na postizanje dugoročnog cilja smanjenja emisija za 80–95 % u odnosu na razine iz 1990. u kontekstu razvijenih zemalja kao skupine koja poduzima sličnu akciju. Smanjenje emisija u toj mjeri zahtijevat će od EU-a da postane gospodarstvo s niskim udjelom ugljika.

Godine 2011. Komisija je objavila „akcijski plan” kojim su predviđeni načini na koje se do 2050. na najekonomičniji način može stvoriti konkurentno gospodarstvo s niskim udjelom ugljika, uključujući

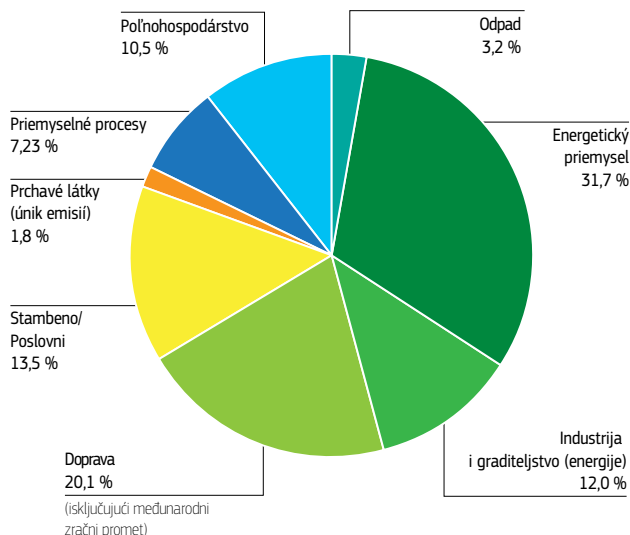
referentne točke za mjerenje napretka. Taj akcijski plan pokazuje kako razni sektori u rasponu od proizvodnje struje do poljoprivrede mogu pridonijeti postizanju tog cilja. Proizvodnja struje će do sredine stoljeća morati postati gotovo stopostotno neovisna o ugljiku. EU će postati energetska učinkovitiji, pa će do 2050. koristiti otprilike 30 % manje energije. Korištenjem više lokalno proizvedene energije smanjit će se ovisnost o uvozu, a prijelaz na gospodarstvo s niskim udjelom ugljika podrazumijevat će i smanjenje onečišćenja zraka i zdravstvenih troškova povezanih s njim.

Prilagodba

Učinci klimatskih promjena osjećaju se već sada. Čak i da se emisije stakleničkih plinova naglo smanje, zatopljenje Zemlje nastavilo bi se još desetljećima, a učinci bi se osjećali stoljećima zbog odgođenog učinka prošlih emisija. To je razlog zbog čega prilagodba i ublažavanje mogu biti komplementarni.

Europska komisija razvila je strategiju prilagodbe EU-a s ciljem jačanja otpornosti Europe na negativne utjecaje klimatskih promjena. Pod prilagodbom se podrazumijeva predviđanje negativnih učinaka klimatskih promjena i poduzimanje odgovarajućih akcija za sprječavanje štete koju mogu izazvati ili njezino smanjenje na najmanju moguću mjeru, odnosno iskorištavanje prilika koje se mogu ukazati. Dokazano je da se dobro planiranom ranom akcijom prilagodbe poslije čuvaju životi i novac.

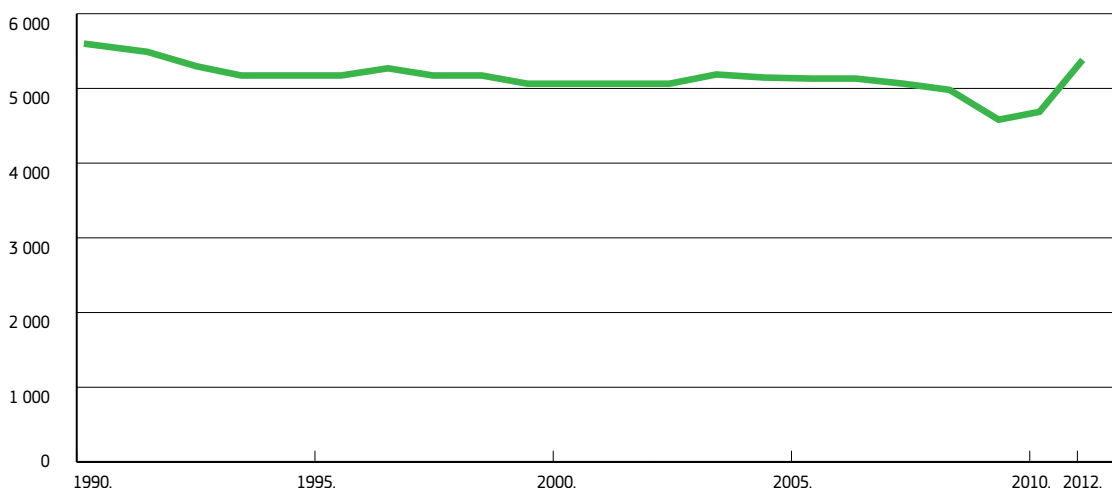
ODAKLE POTJEČE STAKLENIČKI PLIN

Ukupne emisije stakleničkih plinova po sektoru u 28 država članica EU-a u 2012.

EU SMANJUJE EMISIJE

Ukupne emisije stakleničkih plinova u 28 država članica EU-a, bez sektora poljoprivrede i šumarstva (u milijunima tona).

Budući da se ozbiljnost i priroda klimatskih učinaka razlikuju među regijama u Europi, većina inicijativa za prilagodbu poduzimat će se na regionalnim ili lokalnim razinama. Dopunjujući te aktivnosti, strategija EU-a uključuje nekoliko elemenata za potporu državama članica u prilagodbi kao što su: pružanje vodstva i financiranja, promicanje stjecanja znanja i razmjene informacija te osiguravanje rješavanja pitanja povezanih s prilagodbom u svim relevantnim politikama EU-a.

Europska platforma za prilagodbu klimatskim promjenama dostupna na adresi (<http://climate-adapt.eea.europa.eu>), pokrenuta 2012., podupire akciju prilagodbe u Europi. Godine 2014. Europska komisija pokrenula je inicijativu Mayors Adapt koja je dio okvira Sporazuma gradonačelnika s ciljem uključivanja gradova u poduzimanje akcije povezane s prilagodbom klimatskim promjenama. Inicijativom se osigurava potpora prilagodbi, umrežavanju i podizanju javne svijesti na lokalnoj razini, ondje gdje se učinci klimatskih promjena najviše osjećaju.

Europski doprinos globalnim emisijama

EU je odgovoran za približno 11 % svjetskih emisija stakleničkih plinova. Više od 80 % europskih emisija potječe iz proizvodnje i korištenja energije, uključujući promet.

Međunarodna akcija

Svjetske emisije stakleničkih plinova iz godine u godinu rastu. Za taj globalni izazov potreban je globalni odgovor. U međunarodnim pregovorima o klimatskim promjenama Europska unija je jednoglasna. U ime EU-a pregovaraju Komisija i država kojoj je povjereno izmjenjujuće šestomjesečno predsjedavanje Vijećem EU-a.

Okvirna konvencija Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama (UNFCCC), dogovorena 1992., bila je prvi veliki međunarodni sporazum o rješavanju problema klimatskih promjena. Ratificiralo ju je 196 zemalja, uključujući sve tadašnje države članice EU-a te EU kao poseban entitet, a uspostavila je okvir za suradnju među zemljama s ciljem sprječavanja opasnih utjecaja čovjeka na globalni klimatski sustav.

Godine 1997. Konvenciji je pridodan Kyotski protokol, međunarodni sporazum o obvezama smanjenja emisija stakleničkih plinova za industrijalizirane zemlje. Protokol je stupio na snagu 2005. i predstavlja prvi korak prema preokretanju globalnog trenda povećanja emisija.

Nova međunarodna nastojanja

Unatoč mnogobrojnim očekivanjima, pregovorima pokrenutima 2007. nije se uspio ostvariti cilj postizanja novoga sveobuhvatnog sporazuma o klimi na razini UN-a u Kopenhagenu 2009. Međutim, otprilike 100 zemalja, uključujući države članice EU-a, obvezalo se na smanjenje ili ograničavanje svojih emisija do 2020. Na inicijativu EU-a i najranjivijih zemalja u razvoju na UN-ovoj konferenciji o klimi 2011. donesena je odluka

o pokretanju novog kruga pregovora, tog puta s ciljem usuglašavanja o globalnome klimatskom sporazumu kojim bi se na akciju obvezale sve zemlje – kako razvijene, tako i one u razvoju. Novi sporazum trebao bi se donijeti u Parizu 2015., a stupiti na snagu 2020.

Ususret postizanju novog sporazuma u Parizu, područja konvergencije pojavljuju se u nekoliko razvijenih zemalja i zemalja u razvoju koje su se dogovorile o potrebi ponovnog razmatranja primjene Načela o zajedničkim, ali različitim odgovornostima i odgovarajućim sposobnostima (CBDR-RC). Podjela zemalja na one koje su obvezne djelovati na smanjenje emisija stakleničkih plinova i one koje nemaju obvezu djelovati u tom pogledu ne može se više temeljiti na razinama prihoda kakve su bile za vrijeme Zemaljske konferencije u Riju 1992.

U prvom tromjesečju 2015. sve zemlje koje su u mogućnosti to učiniti trebaju priopćiti svoj namjeravani doprinos smanjenju emisija stakleničkih plinova na koji su se spremne obvezati u kontekstu novoga klimatskog sporazuma. Time će se omogućiti transparentna procjena prikladnosti pojedinačne i zajedničke akcije prema cilju održavanja globalnog zatopljenja ispod 2 °C.

U pogledu doprinosa EU-a, cilj smanjenja domaćih emisija za 40 % koji je dogovorilo Europsko vijeće ukazuje na to da EU predvodi globalnu borbu protiv klimatskih promjena. To je poziv i svim ostalim velikim gospodarstvima da pokažu svoju odgovornost postavljanjem odgovarajućih ciljeva još prije Pariza.

Usporedno sa sastavljanjem novog globalnog sporazuma međunarodna zajednica razmatra načine za povišenje razine ambicije globalne klimatske akcije do 2020. To odražava priznanje da su dosadašnje obveze podbacile u pogledu onoga što je potrebno da se globalne emisije stave u okvire koji globalno zatopljenje mogu održati ispod 2 °C. Znanstvena istraživanja pokazuju da bi globalne emisije, kako bi taj limit ostao ostvariv, morale dosegnuti vrhunac najkasnije do 2020. pa se do 2050. barem prepoloviti u odnosu na razine iz 1990., a zatim se nastaviti smanjivati.

U tim raspravama sudjeluju najviši politički čelnici. Na sastanku na vrhu svjetskih čelnika o klimatskim promjenama održanom u rujnu 2014., čiji je domaćin bio glavni tajnik UN-a Ban Ki-moon, približno 120 svjetskih čelnika izrazilo je svoju spremnost da ulože globalne napore koji su hitno potrebni. Trgovačka društva i šire građansko društvo sudjelovali su u velikom broju, a na ulicama New Yorka održan je takozvani Narodni klimatski marš u kojem je sudjelovalo približno 500 000 ljudi.

Sustav trgovanja emisijama EU-a ključno je oruđe za ekonomično smanjenje stakleničkih plinova.

Od čega se sastoji europska klimatska politika

EU provodi razne politike za smanjenje emisija, promicanje čiste energije i energetske učinkovitosti te poticanje prijelaza Europe na gospodarstvo s malim udjelom ugljika. Najvažniji pojedinačni instrument je Sustav trgovanja emisijama (ETS), kojim je stvoreno najveće tržište ugljika na svijetu. EU je začetnik trgovine emisijskim jedinicama stakleničkih plinova koja se danas kopira drugdje. Određivanjem cijena emisija ugljika ETS EU-a uspješno je privukao pozornost poslovnog svijeta na posljedice klimatskih promjena.

Sustav trgovanja emisijama (ETS)

ETS EU-a, pokrenut 2005., kamen je temeljac klimatske strategije EU-a. Pokriva otprilike 45 % emisija iz više od 12 000 postrojenja u industriji proizvodnje električne energije i drugim energetski intenzivnim sektorima u Uniji, Islandu, Lihtenštajnu i Norveškoj.

Osnovna premise sheme je jednostavna. Za ukupne emisije svih obuhvaćenih postrojenja kao što su elektrane, postavlja se limit. Unutar tog limita postrojenja primaju i kupuju dopuštenja za emisiju određene tonaže stakleničkih plinova (emisijske jedinice) svake godine. Oni koji proizvode manje mogu prodati višak emisijskih jedinica. Oni koji očekuju da će proizvesti više emisija nego što njihove emisijske jedinice mogu pokriti mogu uložiti u mjere ili tehnologije za smanjenje emisija ili kupiti dodatne jedinice na tržištu da djelomično ili potpuno pokriju višak. Ta mogućnost trgovanja unutar granica ukupnog limita emisija stvara fleksibilnost. Njome se osigurava da se smanjenje emisija provodi ondje gdje je najjeftinije i da se ulaganja usmjere onamo gdje je moguće najviše uštedjeti na emisijama uz najmanji trošak.

Isprva su se mnoge od tih emisijskih jedinica predmetnim postrojenjima davale besplatno, ali od početka 2013. neke tvrtke moraju kupiti sve svoje jedinice na dražbi, dok druge moraju kupiti određeni dio koji se svake godine povećava. Limit ukupnih dopuštenih emisija iz postrojenja postupno se smanjuje. Do 2020. emisije će biti manje za 21 % od onih iz 2005.

Sustavi limitiranja i „trgovanja” slični ETS-u EU-a šire se i na druge dijelove svijeta. Oni već djeluju ili ih se planira uvesti u Novi Zeland, Kinu, Japan, Koreju, Švicarsku te dijelove Sjedinjenih Američkih Država i Kanade.

EU želi razvoj međunarodnog tržišta ugljika putem stvaranja mreže kompatibilnih sustava trgovanja emisijama.

Emisije iz letova

Emisije iz zračnog prometa ubrzano rastu. Procjenjuje se da će do 2020. globalne međunarodne zrakoplovne emisije biti otprilike 70 % više u odnosu na one iz 2005., a do 2050. mogle bi narasti za dodatnih 300–700 %.

Od 2012. sve zrakoplovne tvrtke koje lete između zračnih luka unutar EU-a dio su sustava trgovanja emisijama. Da bi se UN-ovoj agenciji za civilno zrakoplovstvo omogućilo dodatno vrijeme za uspostavu globalnog programa za rješavanje zrakoplovnih emisija, EU je privremeno izuzeo međunarodne letove iz ETS-a EU-a u zračne luke i iz zračnih luka izvan Europske unije.

Plinovi iz prometa u porastu

Netko tko leti iz Londona u New York i natrag proizvede otprilike istu razinu emisija koju prosječni europski građanin proizvede jednogodišnjim grijanjem doma.

Potpora inovativnim tehnologijama

EU je uspostavio jedan od najvećih svjetskih programa za potporu razvoju inovativnih tehnologija s malim udjelom ugljika. Program „NER300” financira se prihodom od prodaje 300 milijuna emisijskih jedinica ETS-a EU-a. Podupire inovativne tehnologije za obnovljivu energiju, kao i tehnologije za prikupljanje i skladištenje emisija ugljika iz energetskih postrojenja.

Nakon dva poziva za dostavljanje prijedloga 2012. i 2014., programom NER 300 osigurat će se financiranje 38 inovativnih projekata obnovljivih izvora energije (RES) te prikupljanja i skladištenja ugljika (CCS), koji će se provesti u 20 država članica EU-a.

Kumulativno financiranje programom NER 300 iznosit će 2,1 milijardu €, čime će se maksimalno iskoristiti otprilike 2,8 milijardi € od privatnih ulaganja. Projektima obnovljivih izvora energije povećat će se godišnja

proizvodnja obnovljivih izvora energije EU-a za otprilike 18 TWh. Zajedno s emisijama obuhvaćenim projektima prikupljanja i skladištenja ugljika, to će biti jednako preuzimanju tri milijuna automobila s cesta EU-a.

Rješavanje emisija izvan djelokruga ETS-a

Otprilike 55 % emisija EU-a nisu pokrivene ETS-om EU-a. Sektori koji se odnose na to obuhvaćaju promet, graditeljstvo, poljoprivredu i otpad. Kako bi se osiguralo rješavanje tih emisija, države članice potpisale su ugovor o "zajedničkim naporima" kojim se postavljaju obvezujući nacionalni ciljevi za emisije izvan djelokruga ETS-a za razdoblje do kraja 2020.

Ti se ciljevi kreću u rasponu od smanjenja emisija za 20 % do 2020. za najbogatije članice EU-a do povećanja emisija od 20 % za najsiromašnije. Ciljevi znače da će se ukupne emisije EU-a za sektore izvan djelokruga ETS-a do 2020. smanjiti za 10 % u odnosu prema razinama iz 2005.

Cestovni promet

U akcijskom planu Komisije za prijelaz na gospodarstvo s niskim udjelom ugljika do 2050. i u bijeloj knjizi o prometu navodi se da do 2050. prometni sektor kao cjelina treba smanjiti svoje emisije CO₂ za otprilike 60 % u odnosu na razinu iz 1990. Do 2030., u svrhu potpore ciljevima okvira za klimatsku politiku do 2030., postavlja se cilj smanjenja emisija stakleničkih plinova iz prometa za otprilike 20 % ispod njihove razine iz 2008.

Promet je jedan od glavnih izvora emisija stakleničkih plinova.

Automobili i kombiji proizvode otprilike 15 % emisija CO₂ u EU-u. Njihovim smanjenjem stoga je moguće znatno pridonijeti borbi protiv klimatskih promjena. Zakonodavstvom EU-a postavljene su jasne granice emisija koje proizvođači moraju poštovati. Novi su automobili 2007. emitirali prosječno 159 grama CO₂ po kilometru. Od 2015. to se mora smanjiti na 130 g/km, što predstavlja smanjenje od 18 %, a od 2020. na 95 g/km, što je dodatno smanjenje od 40 %. Prosječne emisije novih kombija do 2017. moraju se smanjiti na 175 g, što je smanjenje za 14 % u odnosu prema razini od 203 g 2007., a do 2020. na 147 g, što predstavlja dodatnih 28 % smanjenja.

Politika smanjenja emisija vozila već daje rezultate. Novi automobile prodani 2013. emitirali su prosječno 127 grama CO₂ po kilometru. To znači da je zakonski cilj od 130 g/km postavljen za 2015. bio postignut dvije godine unaprijed.

Kamioni, autobusi i gradski autobusi proizvode otprilike 5 % emisija CO₂ EU-a. Europska komisija je u svibnju 2014. donijela strategiju za rješavanje emisija CO₂ kod tih teških teretnih vozila (HDV) te je kao prvi korak predložila uvođenje zakonodavstva o certifikaciji emisija CO₂ kod teških teretnih vozila.

Tehnološka inovacija poboljšanjem učinkovitije potrošnje goriva pomoću novih motora, materijala i dizajna može pridonijeti prijelazu na učinkovitiji i održiviji europski prometni sustav.

Kako bi se vozačima pomoglo pri odabiru novih automobila s najekonomičnijom potrošnjom goriva, europsko zakonodavstvo od država članica traži da kupcima daju sve relevantne informacije, uključujući oznaku koja pokazuje koliko ekonomično automobil troši gorivo i koliko emisija CO₂ proizvodi.

Kvaliteta goriva još je jedan važan element u smanjenju emisija stakleničkih plinova iz prometa. EU zahtijeva da se do 2020. intenzitet stakleničkih plinova – količina plina emitiranog tijekom životnog ciklusa goriva, od vađenja do distribucije – za goriva koja se koriste u vozilima smanji i do 10 %. Predložene su i mjere za smanjenje klimatskog utjecaja proizvodnje biogoriva na najmanju moguću mjeru ograničavanjem površine koja se zbog toga može prenamijeniti iz poljoprivrednoga i šumskog zemljišta.

Napori uloženi u postizanje veće energetske učinkovitosti kućanstava mogu uštedjeti novac i pomoći okolišu.

Cestovne emisije i dalje rastu

U razdoblju od 1990. do 2007. emisije stakleničkih plinova iz cestovnog prometa povećale su se za 29 %, no između 2007. i 2012. smanjile su se za 9 % i bile su popraćene gospodarskom krizom, visokim cijenama nafte, povećanom potrošnjom goriva putničkih vozila te slabijim rastom mobilnosti. Cestovni promet odgovoran je za otprilike jednu petinu ukupnih emisija ugljikova dioksida (CO₂) EU-a.

Energetska učinkovitost

Radi postizanja svojeg cilja za 2020., EU je 2012. donio propis kojim se promiče učinkovitost u svim fazama energetske lanca, od transformacije do distribucije i krajnje potrošnje. Njime se svakoj državi članici nalaže da uspostavi planove obveza u vezi s energetske učinkovitošću i donese političke mjere za poboljšanje korištenja energije u kućanstvima, industriji i prometu. Potrošačima, k tome, daje pravo na informaciju o tome koliko energije troše.

Postoji znatan prostor za uštedu energije i smanjenje emisija iz zgrada. Komisija predviđa da se one do 2050. mogu smanjiti za otprilike 90 %. U skladu sa zakonodavstvom o energetske učinkovitosti zgrada, nove će zgrade od 2021. morati koristiti nultu energiju u smislu neto potrošnje energije, što znači da će proizvoditi jednako energije koliko i troše.

Proces je već započeo i mnoge države članice već primjenjuju stroža energetska pravila. Od 2012. svi nacionalni natječaji za javnu nabavu moraju obuhvaćati standarde energetske učinkovitosti za relevantne zgrade i usluge.

Poljoprivreda, šume i korištenje zemljišta

Šume i korištenje poljoprivrednog zemljišta imaju važnu ulogu u klimatskim promjenama. Drveće i bilje apsorbiraju i pohranjuju ugljikov dioksid uklanjajući ga tako iz atmosfere. Ukupno uzevši, procjenjuje se da ove aktivnosti na zemljištu EU-a iz atmosfere mogu ukloniti količinu ugljika približno jednaku količini od 9 % ukupnih emisija stakleničkih plinova iz ostalih sektora EU-a.

No poljoprivredne aktivnosti kao što su sječa šuma, žetva usjeva, isušivanje močvara i oranje travnatih površina smanjuju ili čak poništavaju apsorpciju ugljika, zbog čega šume i poljoprivreda postaju mogući izvori emisija.

U skladu sa zakonodavstvom dogovorenim 2013., države članice morat će izraditi godišnje izračune količine ugljika koju apsorbiraju njihove šume i poljoprivredna zemljišta, kao i količine njihovih emisija. To je prvi korak prema ugradnji takvog korištenja zemljišta u napore za smanjenje emisija EU-a. Europsko vijeće išlo je dalje u listopadu 2014. te je zamolilo Europsku komisiju da donese zakonodavne prijedloge o ugradnji sektora korištenja zemljišta u okvir mjera ublažavanja EU-a.

Uz mjere unutar vlastitih granica, EU pruža pomoć i za smanjenje krčenja šuma u zemljama u razvoju. Ova financijska potpora dopunjuje pregovarački proces u sklopu konvencije UN-a o klimatskim promjenama, poznat pod nazivom Smanjenje emisija od krčenja i degradacije šuma (REDD +), koji predstavlja osmišljavanje međunarodnih pravila za rješavanje tog problema.

Krčenje šuma pridonosi klimatskim promjenama.

Prikupljanje industrijskih emisija

Tehnologije za apsorpciju i skladištenje ugljika omogućuju prikupljanje CO₂ iz elektrana i industrijskih procesa, njegovo pretvaranje u tekućinu, prijevoz te ubrizgavanje u podzemne geološke formacije iz kojih se ne može osloboditi. EU je uspostavio zakonodavni okvir za smanjenje sigurnosnih i ekoloških rizika takvog skladištenja na najmanju moguću mjeru.

„Ugradnja u politike”

Potreba da sve relevantne europske politike, kao što su one za regionalni razvoj, poljoprivredu, ribarstvo i energetiku, uzmu u obzir ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba na njih sve je veća. Čelnici EU-a dogovorili su se da će potrošiti najmanje 20 % proračuna EU-a za mjere za suzbijanje klimatskih promjena za razdoblje od 2014. do 2020.

Pomoć zemljama u razvoju

Zemljama u razvoju, osobito onim najsiromašnijima i najranjivijima, potrebna je znatna financijska pomoć kako bi smanjile svoje emisije stakleničkih plinova i prilagodile se posljedicama klimatskih promjena.

EU je najveći pružatelj prekomorske pomoći za razvoj i sredstava za klimatsku akciju. Na Konferenciji o klimatskim promjenama u Dohi 2012., EU i nekoliko država članica objavilo je dobrovoljne doprinose zemljama u razvoju za klimatsku akciju, osiguravajući do 5,5 milijardi € iz svojih odgovarajućih financijskih rezervi u 2013.

EU i države članice su se obvezale nastaviti tu financijsku pomoć i odgovarajućim iznosom namjeravaju financijski pridonijeti iznosu od 100 milijardi američkih dolara, koliko su razvijene zemlje obećale godišnje prikupljati do 2020. Dio tih 100 milijardi američkih dolara bit će usmjeren putem novog Fonda za zelenu klimu.

EU planira osigurati do 14 milijardi € u obliku subvencija iz proračuna EU-a i Europskog fonda za razvoj (EDF-a) tijekom razdoblja od 2014. do 2020. kako bi podupro klimatsku akciju u partnerskim zemljama izvan EU-a u skladu s ciljem ulaganja najmanje 20 % proračuna EU-a u klimatske akcije tijekom razdoblja od 2014. do 2020.

LIFE – ulaganje u klimatsku akciju, ulaganje u LIFE

Financijski instrument EU-a LIFE je od 1992. uspješno sufinancirao više od 4 000 projekata, čime je pridonio zaštiti okoliša i klime diljem Europe osiguravši 3,4 milijarde €.

Novi potprogram LIFE-a namijenjen klimatskoj akciji osigurat će 864 milijuna € za sufinanciranje između 2014. i 2020. s ciljem razvoja i provedbe inovativnih načina kao odgovor na izazove klimatskih promjena.

Potprogram za klimatske akcije LIFE-a ima cilj pridonijeti prijelazu na gospodarstvo s niskim udjelom ugljika i otpornosti na klimatske promjene, unaprijediti razvoj, provedbu i izvršenje politike i zakonodavstva za klimatske promjene EU-a te poduprijeti na svim razinama bolje upravljanje zaštitom okoliša i klimatskim promjenama.

Dostupno je nekoliko vrsta financiranja. Dat će se potpora javnim tijelima, neprofitnim organizacijama te privatnim sudionicima, osobito malim i srednjim poduzećima, u provedbi tehnologija niskih emisija i prilagodbe malih razmjera te novih načina i pristupa putem godišnjih poziva za dostavljanje projekata.

Financiranje se usmjerava i putem dva pokusna financijska instrumenta, a to su Instrument za financiranje prirodnog kapitala (NCFE) i Instrument za privatno financiranje energetske učinkovitosti (PF4EE). Oni omogućuju financiranje projekata zajmovima te su u mogućnosti maksimalno iskoristiti privatna sredstva putem jamstvenih shema preko Europske investicijske banke i lokalnih banaka.

Čak i prijelaz na energetski učinkovite žarulje može imati pozitivan učinak.

Izgledi

Junckerova komisija naglašava sveukupnu obvezu klimatske akcije. Jedan od njezinih političkih prioriteta jest osnivanje otporne Energetske unije s dalekovidnom politikom klimatskih promjena. Europska komisija pomoći će EU-u u postizanju cilja da postane broj jedan u svijetu u području obnovljive energije te će znatno povećati energetske učinkovitost s ciljem pokretanja zelenog rasta.

EU i međunarodna zajednica tijekom proteklog su desetljeća ostvarili znatan napredak u suzbijanju klimatskih promjena. No, kako bi se globalno zatopljenje zadržalo ispod razine od 2 °C, svjetske emisije moraju prestati rasti mnogo prije 2020. te se svake sljedeće godine moraju znatno smanjivati. To je jedan od razloga zbog kojih EU želi da se 2015. zaključi ambiciozni i pravno obvezujući međunarodni ugovor u sklopu kojega bi sve zemlje preuzele obveze koje odražavaju njihovu odgovornost i sposobnost za djelovanje.

UN-ov sastanak svjetskih čelnika u rujnu 2014. dao je dodatni politički poticaj radu na novom ugovoru i načinima za postizanje ambicioznijeg smanjenja globalnih emisija prije 2020.

Tu hitnu potrebu naglašava Međunarodna energetska agencija, koja iznova upozorava da sa svakom godinom koja prođe cilj zadržavanja zatopljenja ispod razine od 2 °C postaje sve teže ostvariv i sve skuplji. Svaki euro koji se do 2020. ne uloži u čišću tehnologiju, nakon tog će datuma biti četiri puta skuplji.

Na putu za 2020. ...

EU je trenutačno na putu da nadmaši svoj cilj smanjenja emisija za 20 % do kraja desetljeća. To možemo zahvaliti njegovoj strategiji 2020., već dogovorenom zakonodavstvu i novim mjerama koje su u pripremi.

Ciljevi za automobile i kombije povezani s CO₂ dodatno će povećati doprinos prometnog sektora suzbijanju klimatskih promjena.

Mjere u pripremi obuhvaćaju dodatno smanjenje emisija fluoriniranih plinova odgovornih za klimatsko zatopljenje koji se koriste u hladnjacima i klimatizacijskim uređajima. Učinak tih takozvanih F-plinova na zatopljenje jači je do 23 000 puta od učinka CO₂. Novom uredbom EU-a, koja se primjenjuje od siječnja 2015., jačaju se postojeće mjere. Emisije F-plinova EU-a do 2030. smanjit će se za dvije trećine u odnosu na današnju razinu.

... i priprema za 2030.

Godina 2030. sljedeća je prekretnica na putu razvoja konkurentnog europskog gospodarstva s niskim udjelom ugljika do sredine stoljeća. Da bi se postigao ukupni cilj od 40 %, sektori pokriveni Sustavom trgovanja emisijama EU-a (ETS-om EU-a), morat će smanjiti svoje emisije za 43 % u odnosu prema 2005. Emisije iz sektora izvan ETS-a EU-a trebale bi biti smanjene za 30 % ispod razine iz 2005. To će se trebati pretvoriti u ciljeve država članica. U listopadu 2014. Europsko vijeće istaknulo je glavna načela kako bi se to postiglo.

Reforma Sustava trgovanja emisijama (ETS-a) EU-a

U siječnju 2014. Europska komisija predložila je stvaranje rezerve za stabilnost tržišta od 2021. Time se treba riješiti višak emisijskih jedinica u ETS-u EU-a koji je stvoren tijekom proteklih godina te unaprijediti otpornost sustava na velike šokove. Time će se u budućnosti osigurati snažniji i učinkovitiji ETS EU-a s ciljem promicanja ulaganja u gospodarstvo s niskim udjelom ugljika uz najniži trošak za društvo.

Na svojoj sjednici u listopadu 2014. Europsko vijeće je istaknulo da će reformirani i dobro funkcionirajući ETS s instrumentom za stabilizaciju tržišta u skladu s prijedlogom Komisije biti glavni instrument za postizanje smanjenja emisija stakleničkih plinova.

Izlaz iz krize putem niskog udjela ugljika

Godina 2030. možda se iz današnje perspektive čini dalekom jer se Europa bori s neposrednim izazovima slaboga gospodarskog rasta i nezaposlenosti. No ubrzavanje prijelaza na gospodarstvo s niskim udjelom ugljika prihvatljivo za klimu može pomoći Europi da se izvuče iz gospodarske krize. Stoga je imperativ djelovati odmah.

Akciju očekuje i javnost. Ispitivanje javnog mijenja koje je 2013. provela Europska komisija pokazalo je snažnu podršku klimatskoj akciji: četiri od pet Europljana smatra kako suzbijanje klimatskih promjena i učinkovitija uporaba energije mogu potaknuti gospodarski rast i otvaranje radnih mjesta, a devet od deset Europljana smatra da su klimatske promjene ozbiljan problem.

Više o temi

- ▶ **Internetska stranica Europske komisije o klimatskoj akciji:** <http://ec.europa.eu/clima>
http://ec.europa.eu/clima/citizens/causes/index_en.htm : dostupna na svim jezicima EU-a
- ▶ **Društveni mediji Europske komisije o klimatskoj akciji:** <https://www.facebook.com/EUClimateAction>
<https://twitter.com/EUClimateAction>
<https://www.youtube.com/user/EUClimateAction>
- ▶ **Internetska stranica Međuvladina panela o klimatskim promjenama:** <http://www.ipcc.ch>
- ▶ **Imate li pitanja o Europskoj uniji? Obratite se službi za informiranje građana Europe Direct:**
00 800 6 7 8 9 10 11 — <http://europedirect.europa.eu>

